

Nr 521.

Av herr **Skoglund m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 21, med förslag till lag om allmänna vägar m. m*

I proposition, nr 21, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till lag om allmänna vägar, lag om vägdistrikt samt lag angående ändring i vissa delar av lagen den 13 juni 1919 (nr 287) om ödesbygdsvägar. Till grund för dessa lagförslag har lagts ett av 1929 års vägsakkunniga den 31 augusti 1932 avgivet betänkande med förslag till lag om allmänna vägar och lag om vägdistrikt m. m. (Statens off. utr. 1932: 21).

De av Kungl. Maj:t sålunda framlagda lagförslagen synas i huvudsak väl ägnade att ersätta den nu gällande lagstiftningen på ifrågavarande område. I vissa, nedan angivna avseenden torde emellertid jämkningar vara av behovet påkallade.

Förslaget till lag om allmänna vägar.

I 46 § i förslaget till lag om allmänna vägar föreskrives, att för varje vägdistrikt och för varje stad skall finnas en för fullgörande av vissa i lagen angivna uppgifter avsedd vägnämnd, som skall bestå av ordförande och två ledamöter. Enligt 47 § skola ordförande och ledamöter jämte tre suppleanter, av vilka en skall vara suppleant för ordföranden, förordnas av länsstyrelsen för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då förordnandet skett.

Mot bestämmelsen att såväl ordföranden som båda ledamöterna i vägnämnden skola utses av länsstyrelsen hava, såsom framgår av propositionen (sid. 148), erinringar framställts av ett stort antal vägstyrelser, vilka ansett, att en ledamot av nämnden bör utses av vägdistriktets organ. Till denna uppfattning hava även fyra länsstyrelser anslutit sig.

Med de uppgifter, som enligt förslaget skola fullgöras av vägnämnden, är det givetvis av största vikt, att sakkunskap finnes företrädd inom nämnden icke blott såsom i lagförslaget föreskrives med avseende på väghållning samt jordbruk och skogsskötsel utan även i fråga om de rent lokala förhållandena inom vederbörande vägdistrikt. Detta synes lämpligast kunna vinnas genom att distriktets representantförsamling, vilken såsom de vägsakkunniga föreslagit torde böra benämnas vägfullmäktige, får utse en av vägnämndens ledamöter. Genom en dylik anordning skulle även ovan nämnda, av ett stort antal vägstyrelser och av vissa länsstyrelser framförda önskemål, vilket enligt vår mening måste anses sakligt starkt grundat, bliva tillgodosett. Emellertid torde man i här förevaran-

de avseende böra gå ett steg längre och även föreskriva, att den ledamot av vägnämnden, som skall utses av länsstyrelsen, skall vara bosatt och mantalsskriven inom distriktet. Någon olägenhet med avseende på nämndens sammansättning och kompetens torde knappast vara att befara med anledning av ett dylikt stadgande, vilket i stället synes vara ägnat att medföra beaktansvärda fördelar, dels genom att sakkunskapen inom nämnden i fråga om de lokala förhållandena ytterligare stärkes, dels ock därutinnan att kostnaderna för nämndens verksamhet säkerligen skulle komma att ställa sig icke oväsentligt lägre än om ledamöterna äro bosatta utom distriktet med ty åtföljande högre rese- och traktamentsersättningar.

47 § i lagförslaget torde därför böra givas ett i överensstämmelse med vad nu anförts ändrat innehåll.

Förslaget till lag om vägdistrikt.

Kungl. Maj:ts förslag till lag om vägdistrikt avviker i ett synnerligen betydelsefullt avseende från de vägsakkunnigas förslag i samma ämne, nämligen i fråga om reglerna för utövandet av de väghållningsskyldigas beslutanderätt. Enligt den nu för landsbygden gällande väglagen utövas vägdistriktets beslutanderätt direkt av de väghållningsskyldiga, vilka för sådant ändamål sammanträda å vägstämma. Röstvärdet å sådan stämma beräknas efter vägfyrktal, och någon maximering av röstvärdet förkommer icke. I distrikt, som omfattar mer än en kommun, äga de väghållningsskyldiga att å vägstämma låta sin talan föras genom av dem å kommunalstämma efter vägfyrktal utsedda ombud, vilka skola rösta för sin kommuns hela vägfyrktal, i den mån icke enskilda väghållningsskyldiga från kommunen själva eller genom ombud utöva rösträtt för eget vägfyrktal.

Härutinnan hava de vägsakkunniga föreslagit sådan ändring, att vägdistriktets beslutanderätt skulle utövas av för ändamålet särskilt valda vägfullmäktige. Rösträtt vid val av vägfullmäktige skulle tillkomma allenast de vägskattskyldiga och skulle röstvärdet beräknas så, att varje röstberättigad skulle äga en röst för varje påbörjat antal av fem vägskattekronor. Röstvärdet skulle dock vara begränsat till högst tio röster. Rösträtt skulle icke få utövas av den, som med avseende å honom påförd vägskatt till distriktet, vilken förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren, häftade för skatt för flera än två av dessa år.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag åter göres den nuvarande anordningen med kommunalt valda ombud obligatorisk. Den hittills gällande rätten för enskilda att själva å vägstämma utöva sin rösträtt borttages även enligt Kungl. Maj:ts förslag. Vägdistriktets beslutanderätt skall å vägstämma utövas av kommunombuden. Dessa skola väljas å kommunalstämma eller, i kommun där kommunalfullmäktige finnas, av dessa. Be-

träffande ombudsvalet innebär förslaget, att det skall ske med tillämpning av allmän och lika rösträtt i enlighet med vad som gäller vid val inom andra kommunala samfälligheter.

Redan de vägsakkunnigas förslag innebär, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, en stark begränsning av de större vägskattebetalarnas inflytande på vägdistriktens angelägenheter. Att härutinnan gå ännu längre och införa lika och allmän rösträtt är enligt vår mening icke tillrådligt. För denna ståndpunkt hava de sakkunniga anfört tungt vägande skäl, till vilka här må hänvisas. Särskilt torde böra understrykas, att synpunkter av rent ekonomisk och teknisk art måste få göra sig i främsta rummet och huvudsakligen gällande i fråga om vägväsendet. Det torde vara att befara, att andra och ovidkommande synpunkter skulle få ett alltför starkt inflytande, om allmän och lika rösträtt infördes även på nu ifrågavarande område. Föredragande departementschefens argumentering på denna punkt är icke övertygande och synes icke böra föranleda ett frångående av de sakkunnigas förslag i förevarande avseende. Det förtjänar även framhållas, att — såvitt man kan döma av härutinnan i propositionen lämnade uppgifter — det övervägande flertalet av de myndigheter och andra, som yttrat sig över de sakkunnigas förslag, förordat bibehållandet av graderad röstskala. Flertalet vägstyrelser och vägstämor hava till och med ansett, att redan de sakkunnigas förslag går för långt i fråga om begränsning av de större vägskattebetalarnas inflytande.

Det föreliggande förslaget bör därför omarbetas så, att det i nu berörda avseende bringas i överensstämmelse med de vägsakkunnigas förslag.

Att rösträtten, såsom de sakkunniga föreslagit, bör förknippas med villkor om fullgjord vägskatteplikt, synes ligga i öppen dag. All anledning föreligger att härutinnan gå något längre än de sakkunniga och föreskriva, att rösträtt icke må utövas av den, som med avseende å honom påförd vägs katt till distriktet, vilken förfallit till betalning under de tre sistförfluna kalenderåren, häftar för skatt för något av dessa år.

Vid bifall till vad sålunda här föreslagits beträffande rösträttsgrunderna synes även anledning föreligga att i enlighet med de sakkunnigas förslag giva det organ, genom vilket de väghållningsskyldigas beslutanderätt skall utövas, benämningen vägfullmäktige. De skäl, som av departementschefen anförts för ett bibehållande av benämningen vägstämma, synas nämligen förlora sin giltighet, om rösträttsgrunderna bliva de av de sakkunniga föreslagna.

Ett bibehållande av graderad röstskala torde vidare böra giva anledning till sådan ändring i de av Kungl. Maj:t i 16 § föreslagna grunderna för omröstning å vägstämma, att därvid kommuns hela rösttal fastställs enligt den till grund för senaste vägfullmäktigeval upprättade röstlängden i stället för, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, enligt den under nästföre-

gående året upprättade röstlängden för kommunalval och kommunala beslut.

Förutom den ovan förordade omläggningen torde jämkningar i vissa andra, mindre betydelsefulla avseenden i det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag om vägdistrikt vara av behovet påkallade.

I 15 § första stycket föreskrives bland annat, att kallelse till vägstämman, innehållande uppgift om tid, ställe och de ärenden, som skola förekomma å stämman, skall införas i en eller flera ortstidningar. Då samtidigt föreskrives, att personlig kallelse innehållande sagda uppgifter skall tillställas varje ombud, synes det onödigt att ålägga vederbörande att vid annonseringen i ortstidningar medtaga uppgift om de ärenden, som skola förekomma å stämman. Även om annonsering skulle ske i den utsträckning, som föreskrives i lagförslaget, torde visserligen kostnaden härför icke komma att uppgå till mera avsevärda belopp, men det synes dock lämpligen kunna överlåtas till vägstämman att själv avgöra, huruvida därvid skall medtagas även förteckning över de ärenden, som skola förekomma å stämman.

I 31 § föreskrives, att en ledamot av vägstyrelsen jämte suppleant för honom skall förordnas av länsstyrelsen, och i 32 § första stycket lämnas medgivande för länsstyrelsen att till ledamot eller suppleant förordna även den, som icke är mantalsskriven eller boende inom vägdistriktet. Med det starka och i stor utsträckning avgörande inflytande på vägdistriktens angelägenheter, som genom olika bestämmelser i lagförslaget tilldelas länsstyrelserna, kunna vägande skäl anföras redan mot den förstnämnda av dessa bestämmelser. Om det oaktat denna bestämmelse godtages, kan emellertid med fog krävas, att även den av länsstyrelsen förordnade ledamoten av vägstyrelsen skall vara mantalsskriven och bosatt inom vägdistriktet. Sista delen av 32 § första stycket bör därför utslutas.

Enligt 62 § första stycket punkten c) skall vägstyrelsens beslut för att vinna bindande kraft underställas länsstyrelsens prövning och fastställelse, om den av länsstyrelsen utsedde ledamoten av vägstyrelsen låtit till protokollet anteckna från beslutet avvikande mening. Enligt andra stycket i samma paragraf äger länsstyrelsen i sådan sak förordna efter ty prövas lämpligast. Mot den förstnämnda bestämmelsen måste de starkaste betänkligheter resas. Ett godkännande av förslaget i denna del skulle givetvis innebära, att vägstyrelsens beslutanderätt i sin helhet skulle komma att de facto överflyttas på länsstyrelsen, en utveckling som väl icke kan betecknas såsom önskvärd. Ett slopande av ifrågavarande punkt i 62 § första stycket måste därför bestämt påyrkas.

Här torde även böra nägot beröras frågan om grunderna för vägskattens utgörande. De härutinnan föreslagna bestämmelserna, vilka återfinnas i 56 § av lagförslaget, överensstämman i princip helt med vad de sakkunniga föreslagit och innebära, att fastigheter fortfarande skola bära

en relativt väsentligt större andel av vägskattebördan än andra skatteobjekt. Så som trafikförhållandena numera utvecklats, måste det berättigade i en sådan anordning ifrågasättas. Det skäl, som av föredragande departementschefen huvudsakligen åberopats till stöd för bibehållandet av olika beskattningsgrunder, nämligen att fastigheterna äga ett högre värde tack vare vägnätet, synes vara föga hållbart. Med lika stort fog kan göras gällande, att värdet av andra företag, som icke äro knutna till ägandet av fastighet, exempelvis ett åkeri, ett affärsföretag etc., är direkt beroende av vägnätet. Då vi emellertid icke påyrka någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, sammanhänger detta bland annat därmed, att den av 1933 års riksdag beslutade reformen i fråga om vägbeskattningen ännu icke varit i tillämpning, så att någon erfarenhet beträffande verkningarna av denna reform kunnat vinnas.

Ehuru icke direkt berörande frågan om utformningen av den blivande lagstiftningen om vägdistrikt torde här till slut böra upptagas till behandling en för den framtida organisationen av vägväsendet viktig fråga, nämligen frågan om vägdistriktens storlek. I det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget föreskrives härutinnan endast att indelningen i vägdistrikt skall fastställas av Konungen samt att därvid skall iakttagas, att delar av samma kommun icke förläggas till olika distrikt samt att distrikt icke må omfatta kommuner inom skilda län. Förslaget överensstämmer i denna del med de vägsakkunnigas förslag och det torde ej heller vara möjligt att i lagtext meddela mera bestämda regler.

Att de nuvarande vägdistrikten i stor utsträckning äro alltför små för att möjliggöra en rationell och effektiv väghållning och att såsom en följd härav en nybildning av vägdistrikt genom sammanslutning av förutvarande sådana måste komma till stånd torde vara allmänt erkänt. Beträffande principerna för en sådan sammanslagning hava de sakkunniga å sid. 104 och 105 i sitt betänkande anfört åtskilliga beaktansvärda synpunkter. Att med utgångspunkt från dessa fastställa vissa i vägmil uttryckta gränser för avvägandet av distriktens storlek synes dock — även om latituden mellan gränserna göres så vid som skett i de sakkunnigas betänkande — vara mindre lämpligt. Oberoende av väglängd synes vid distriktsindelningen avgörande vikt böra fästas vid den synpunkten, att distrikt med hänsyn tagen till trafikintensitet, vägunderhåll m. m. icke göres större än som är nödvändigt för att möjliggöra ett rationellt utnyttjande av maskinell utrustning och ej heller större än att en vägmästare medhinner att leda och öva tillsyn med arbetet inom distriktet. Då de sakkunniga kommit till det resultatet, att ett distrikt med en sammanlagd väglängd av omkring 50 mil i allmänhet kan anses till omfattningen väl avvägt, synas de sakkunniga hava i någon mån underskattat omfattningen av arbetet med väghållningen. Ett stöd för denna uppfattning torde få anses ligga bland annat i den omständigheten, att de över trehundra vägstyrelser och ungefär lika många vägstämmor, som

avgivit yttrande över de sakkunnigas betänkande, ganska allmänt uttalat, att man vid en blivande omreglering av vägdistrikten bör framgå med stor varsamhet och icke sammanslå nuvarande distrikt i den stora utsträckning, som de sakkunniga förordat. Mot den av föredragande departementschefen uttalade uppfattningen, att distrikten med fördel kunna göras något större än vad de sakkunniga tänkt sig, torde en bestämd gensaga böra inläggas. Även till andra omständigheter än de nu berörda bör givetvis vid distriktsindelningen skälig hänsyn tagas, såsom till geografiska och andra lokala förhållanden. Exempelvis torde i regel icke två angränsande distrikt, som enligt vad erfarenheten visat icke ha naturlig samhörighet med varandra eller några gemensamma intressen med avseende på vägväsendet, böra sammanföras till ett distrikt.

Med stöd av vad sålunda anförts, hemställes,

- 1) att riksdagen för sin del måtte besluta, att 47 § i Kungl. Maj:ts genom proposition nr 21 framlagda förslag till lag om allmänna vägar skall erhålla följande lydelse:

47 §.

Ordförande och en ledamot i vägnämnden jämte två suppleanter, av vilka en skall vara suppleant för ordföranden, förordnas av länsstyrelsen för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då förordnandet skedde, varvid skall iakttagas, att ledamoten och suppleanten för honom skola vara mantalsskrivna och bosatta inom vägdistriktet. För samma tid utses av distriktets vägfullmäktige en ledamot i vägnämnden jämte suppleant för honom.

Avgår ordförande, ledamot eller suppleant före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, skall länsstyrelsen, respektive vägfullmäktige förordna ersättare för den tid, som för den avgångne återstår.

- 2) att riksdagen för sin del måtte besluta följande ändringar i Kungl. Maj:ts genom samma proposition framlagda förslag till lag om vägdistrikt, nämligen,
 - a) att 5 § skall erhålla följande lydelse:

5 §.

Vägdistriktets beslutanderätt utövas av vägfullmäktige. Förvaltning och verkställighet tillkomma vägstyrelse.

- b) att 7 § skall ersättas med följande bestämmelser:

7 §.

Vägfullmäktige jämte suppleanter utses genom val.

Rösträtt vid sådant val tillkommer en var, som jämlikt näst föregående årets taxeringslängder är skyldig att erlägga vägskatt till distriktet. En var röstberättigad äger en röst för varje påbörjat antal av fem vägskatte-kronor, som påförts honom, dock högst tio röster.

Rösträtt må icke utövas av den, som med avseende å honom påförd vägskatt till distriktet, vilken förfallit till betalning under de tre sistför-flutna kalenderåren, häftar för skatt för något av dessa år.

8 §.

Vad om överlåtelse av rösträtt å kommunalstämma är stadgat skall gälla även i fråga om val av vägfullmäktige.

9 §.

Röstlängd för val av vägfullmäktige skall det år sådant val äger rum upprättas för varje kommun av häradskrivaren mot ersättning av väg-distriktet med belopp, varom särskilt stadgas. Röstlängden skall senast den 1 juli insändas till kommunalnämnden. Nämnden skall under fjorton dagar i juli månad hava den upprättade längden offentligen utlagd till granskning i den ordning om kommunens debiterings- och uppbördslängd är stadgat.

Vill någon göra anmärkning mot röstlängden, äger han att före juli månads utgång ingiva skriftlig anmälan till kommunalnämnden, som därom skyndsamt beslutar, och skall längden därefter anses justerad. Över kommunalnämndens beslut må besvär anföras i den ordning, som stadgas i 7 kapitlet lagen om kommunalstyrelse på landet. Den justerade röstlängden skall tillställas kommunalstämmans ordförande.

c) att 9 § skall erhålla följande lydelse:

11 §.

Val av vägfullmäktige jämte suppleanter förrättas å kommunalstämma under tiden från den 1 september till den 15 november.

Valet skall i kommun, som utser två eller flera fullmäktige, vara proportionellt, därest det begäres av väljande med sammanlagt minst så många röster, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes rösttal delas med siffran för det antal personer valet avser ökad med 1. Beträffande förfarandet vid sådant val skall gälla vad om annat proportionellt val å kommunalstämma är stadgat, där ej avvikelse betingas av bestämmelsen i 7 § om röstvärdets beräkning. Sedan valsedel avlämnats, skall ordföranden omedelbart å dess baksida tydligt anteckna det röstvärde, som tillkommer valsedeln.

Sker ej valet proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas.

d) att 10 § skall erhålla följande lydelse:

12 §.

Valbar till vägfullmäktig eller suppleant är en var inom vägdistriktet mantalsskriven och där boende man eller kvinna, som är röstberättigad vid val av vägfullmäktige för distriktet.

Vägfullmäktig eller suppleant — — — (= 10 § i Kungl. Maj:ts förslag) — — — tjänstgjort såsom vägfullmäktig.

e) att 15 § skall erhålla följande lydelse:

17 §.

Kallelse till vägfullmäktigesammanträde utfärdas av fullmäktiges ordförande eller, vid hinder för honom, av vice ordföranden. Kallelsen, vilken skall utfärdas skriftligen och innehålla bestämd uppgift om tid, ställe och de ärenden, som skola förekomma å sammanträdet, skall senast en vecka före sammanträdet med post översändas till eller på annat sätt delgivas en var fullmäktig. Uppgift om tid och ställe för sammanträdet skall även inom samma tid införas i en eller flera ortstidningar. Den omständigheten, att sådan uppgift ej blivit införd i tidning, utgör ej hinder för sammanträdets hållande.

Länsstyrelsen samt en var ledamot av vägstyrelsen skola skriftligen underrättas om sammanträdet.

f) att 16 § skall erhålla följande lydelse:

18 §.

Vägfullmäktig för kommun, som utsett allenast en fullmäktig, röstar vid vägfullmäktigesammanträde för kommunens hela rösttal enligt den för senaste vägfullmäktigevalet upprättade röstlängden. Det rösttal, som tillkommer vägfullmäktig för annan kommun, bestämmes sålunda, att kommunens hela rösttal delas med siffran för antalet av kommunen utsedda fullmäktige. Vad som icke uppgår till hel röst bortfaller.

g) att sista delen av 32 § första stycket av lydelse »dock må länsstyrelsen kunna till ledamot eller suppleant förordna även den, som icke är mantalsskriven eller boende inom vägdistriktet», skall utgå;

h) att punkten c) i 62 § första stycket skall utgå; samt

i) sådan omredigering och omnumrering i övrigt av det föreliggande lagförslagets paragrafer, som betingas av ovan föreslagna ändringar;

3) att riksdagen med avseende på vägdistriktens omfattning måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva sin anslutning till de synpunkter på denna fråga, som kommit till uttryck i motiveringen här ovan.

Stockholm den 2 februari 1934.

Martin Skoglund.

Ivar Anderson.

Gunnar Persson.

Ewald Lindmark.

R. Lundqvist.

Nils Nilsson
i Karlstad.

Per Rudén.

Linus Andersson.

Eric Hansson.

Nils Persson
i Grytterud.

Edvin Leffler.

Rickard Westerdahl.

Albert Johansson.

Birger Petersson.

